

İSRAİL'İN GAZZE SALDIRILARI

ASKERİ VE POLİTİK BİR DEĞERLENDİRME

MURAT ASLAN

SETA | ANALİZ

KASIM 2023 · SAYI 394

İSRAİL'İN GAZZE SALDIRILARI

ASKERİ VE POLİTİK BİR DEĞERLENDİRME

MURAT ASLAN

COPYRIGHT © 2023

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik [fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.] yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SETA Yayınları

ISBN: 978-625-6583-04-7

Uygulama: Said Demirtaş

Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43

34050 Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE

Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410

Washington D.C., 20036 USA

Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99

www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY

berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM

Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
HAMAS İÇİN ASKERİ VE POLİTİK DURUM	8
Askeri Durumun İncelenmesi	8
Siyasi Durumun İncelenmesi	10
İSRAİL İÇİN ASKERİ VE POLİTİK DURUM	13
Askeri Durumun İncelenmesi	13
Siyasi Durumun İncelenmesi	16
SONUÇ	18

MURAT ASLAN

1991’de Kara Harp Okulu’nun Yönetim Bölümü’nden mezun olmuş ve TSK bünyesinde muhtelif görevler almıştır. Aynı dönem içinde ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde 2006-2010 arasında yüksek lisans, 2011-2017 arasında doktora eğitimini tamamlamıştır. Eğitimi süresince yumuşak güç kavramının Çin pratiğini kültür çalışmaları ve Afrika Kıtası politikaları üzerinden analiz etmiştir. Doktora çalışmalarında istihbarat ve propaganda kapsamında barış odaklı askeri girişimleri analiz etmiş, BM ve NATO’nun Bosna ve Afganistan’daki uygulamalarını yerinde incelemiştir. Aslan, Ortadoğu özelinde çalışmalara ağırlık vermiş, Libya’da güvenlik sektörünün reform sürecine yönelik yönetsel araştırma ve yayınlar yapmıştır. Savunma ve güvenlik çalışmaları kapsamında güç kavramı, istihbarat ve propaganda kavram ve uygulamaları üzerinde yoğunlaşmış, bölgesel ilgi alanı Ortadoğu olmasına rağmen Afganistan, Balkanlar, ABD ve Çin’de yapmış olduğu saha çalışmaları nedeniyle farklı bölgelerin etkileşimi ve küresel politikada konumlanması üzerine yoğunlaşmıştır. Halen Hasan Kalyoncu Üniversitesi öğretim üyesi ile birlikte SETA araştırmacısıdır. Muhtelif akademik makalelerinin yanında *Security Sector Reform for Libya: A Crucial Step Towards State Building*, *Yüz Yıllık Kriz: Afganistan, Intelligence and Propaganda in the Cases of Bosnia and Herzegovina and Afghanistan* isimli kitapların yazarıdır.

ÖZET

Bu analizde Hamas'ın 7 Ekim operasyonu ve İsrail'in devam eden operasyonları çerçevesinde askeri ve siyasi bağlamda mevcut durumun irdelenmesi amaçlanmaktadır.

Hamas'ın 7 Ekim'de başlattığı Aksa Tufanı Operasyonu Ortadoğu coğrafyasını yeniden hareketlendirmiş ve yeni bir döneme girildiği izlenimini kuvvetlendirmiştir. Tel Aviv ve Washington yönetimleri tarafından "İsrail'in 11 Eylül'ü" olarak adlandırılan saldırı sonrasında devlet(ler) ile devlet dışı silahlı aktör(ler) arasında mücadelelerin olabileceği yeni bir süreç yaşanmaktadır. İsrail'in saldırganlığının gidişatı dikkate alındığında Filistinlilere yönelik uzun dönemli bir mücadeleye başladığı, diplomatik uzlaşıdan ziyade "zorun gücü" ile Hamas'ı marjinalleştirme niyetinde olduğu görülmektedir. Ancak böyle bir siyasi ve askeri stratejinin devlet dışı silahlı aktörleri tepki vermeye itebileceği, küresel seviyede düşük profilli çatışmaların daha da geçerlilik kazanabileceği anlaşılmaktadır.

GİRİŞ

Hamas'ın 7 Ekim 2023 günü saat 06.30 itibarıyla Gazze'den İsrail'e yönelik başlattığı "Aksa Tufanı Operasyonu" Ortadoğu coğrafyasında yeni bir hareketlenmeye neden olmuştur. Hamas'ın söz konusu taarruzu İsrail'de bir yandan şaşkınlık meydana getirirken diğer yandan bu sızma girişiminin sivil yerleşim yerleri dahil geniş bir cephe- de yapılması derin bir korkuya yol açmış ve İsrail ile Hamas arasında yeni bir çatışma sürecini tetiklemiştir. Saldırı sonrasında İsrail'in Gazze'ye yönelik başlattığı "Demir Kılıçlar Operasyonu"nda tercih ettiği toplu cezalandırma yöntemi derin insani sonuçların oluşmasına yol açmış ve an itibarıyla çoğu kadın ve çocuk olmak üzere saldırıdan haberi dahi olmayan 13 bin 500'den fazla masum Filistinli sivilin hayatını kaybetmesine neden olmuştur. İsrail'in saldırıları aynı zamanda Gazze'nin kuzeyini tamamen kullanılamaz hale getirirken yüz binlerce sivil yerinden ederek şehrin güneyine zorla sürülmelerine neden olmuştur.

Uluslararası çatışma hukukunun yok sayılması ve insan odaklı kaygıların artmasıyla, siyasi ve askeri değerlendirmelerin iç içe geçtiği bahse konu çatışma ortamının bir değerlendirilmesinin yapılması ihtiyacı hasıl olmuştur. Bu analizde Hamas'ın 7 Ekim operasyonu ve İsrail'in devam eden operasyonları çerçevesinde askeri ve siyasi bağlamda mevcut durumun irdelenmesi amaçlanmaktadır.

HAMAS İÇİN ASKERİ VE POLİTİK DURUM

ASKERİ DURUMUN İNCELENMESİ

Uzun bir hazırlık dönemi olduğu anlaşılan Hamas'ın Aksa Tufanı Operasyonu hakkında şunlar ifade edilebilir:

- İsrail'in askeri kabiliyetlerini bertaraf edecek nitelik ve nicelikte taşınabilir atış vasıtalarının temin edilmesi,¹ bu kapsamda muhtelif çapta roket, tanksavar ve keskin nişancı silahı gibi hafif silah sistemlerinin üretilmesi veya tedarik edilmesi
- Gizlilik disiplini kapsamında operasyonun çok kısıtlı sayıda Hamas unsuruna bilinmesi,² böylece İsrail istihbaratına rağmen askeri faaliyetin başarı şansının artırılması
- İsrail güvenlik kuvvetlerinin zafiyetlerinin tespit edilmesine yönelik detaylı bir keşif ve gözetleme faaliyetinin icrası,³ bu çerçevede anlık veri akışıyla Gazze'yi çevreleyen İsrail

1 Yiftah S. Shapir, " Hamas' Weapons", *Strategic Assessment*, Cilt: 11, Sayı: 4, (Şubat 2009).

2 "Why the Palestinian Group Hamas Launched an Attack on Israel? All to Know", *Aljazeera*, 7 Ekim 2023.

3 Ronen Bergman ve Patrick Kinsley, "How Israel's Feared Security Services Failed to Stop Hamas's Attack", *The New York Times*, 10 Ekim 2023.

güvenlik noktalarının hangisine saldırılabileceğinin tespit edilmesi

- Gazze'yi çevreleyen fiziki güvenlik sisteminde bir boşluk oluşturulması⁴ ve sonrasında Hamas unsurlarının daha önce belirlenen görev bölümüne uygun bir şekilde hareketlenmesi
- Hamas unsurlarının bir kısmı ile sivil veya asker İsraililerinin kaçırılması ya da nötralize edilmesi,⁵ bu yolla anlık mukabelede bulunacak güvenlik kuvvetlerinin müdahalesinin engellenmesi ve rehinelelerin Gazze'ye aktarılıp bir pazarlık unsuru haline getirilmesi
- Paramotorlarla⁶ Hamas üyelerinin Gazze'den sürpriz bir manevra başlatması ve böylece İsraililerin beklemediği üçüncü boyutun istismar edilmesi
- Lastik malzeme ile yapılmış botlarla deniz yoluyla İsrail'in derinliğine kıyılardan ulaşılması⁷ ve bu yolla Hamas saldırısının yön-tem çeşitliliğinin artırılması
- Diğer Hamas gruplarıyla Batı Şeria istikametinde ilerlenmesi⁸ ve böylece Batı Şeria ile Gazze'nin birleştirilmesi istikametinde topyekün bir "Filistin" direnişinin sağlanması
- İsrail'in Demir Kılıçlar Operasyonu'nun başlamasıyla İsrail askerlerinin Gazze şehir merkezine çekilmesi, böylece İsrail hava

akınları ve kara ateş destek vasıtalarının etkisi olmadan temas sağlanması

- Tank avcılığı ve keskin nişancı atışlarıyla İsrail ordusuna zayıt verdirilmesi
- Lübnan'daki veya Filistinli diğer silahlı grupları çatışmaya dahil etmek yoluyla çatışmanın Gazze'nin ötesine taşınması
- Sonuçta İsrail'in siyasi ödün vermeye zorlanması

ABD ve İsrail'in çatışmayı izole etme yeteneği ve İsrail'in orantısız karşılığı Hamas'ı uzun dönemli bir çatışmaya karşı hassas kılmıştır.

Ancak Hamas'ın bahse konu askeri stratejisi iki hususun dikkate alınmaması nedeniyle riskleri sürecin "gerçeği" haline dönüştürmüştür. İlk husus Hamas'ın icra ettiği eylemin niteliği ile ilgilidir. Hamas'ın askeri malzeme ve teçhizat niteliği ve niceliği ancak erişilebilir ve istikrarlı bir dış destek olduğu sürece dirence katkı sunabilecektir. Ancak ABD ve İsrail'in çatışmayı izole etme yeteneği ve İsrail'in orantısız karşılığı Hamas'ı uzun dönemli bir çatışmaya karşı hassas kılmıştır. Mısır'ın Refah Sınır Kapısı'ndan geçişleri kontrollü sağlanması ve tünel sisteminin işletilmesinde zaman ve nakledilecek malzeme miktarının sınırlılıkları ikmal sorununun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Nitekim Hamas saldırısının ilk anlarında 20 dakika içinde yaklaşık 4 bin 500 roket fırlatılmışken müteakip günlerde aynı yoğunluğun elde edilemediği görülmüştür.

İsrail ordusunun İsrail yerleşim yerlerine ulaşmasıyla hayatını kaybeden Hamas üyelerinin sayısının 1.400 civarında olması da eylemin aslında sonuç alıcı bir yapıda olmadığını ortaya koymuştur. Bu durum Hamas'ın askeri nitelikte bir desteğe erişimini –İran istisnası dışında– im-

4 Bill Hutchinson, "Death Came from Sea, Air and Ground: A Timeline of Surprise Attack by Hamas on Israel", ABS News, 10 Ekim 2023.

5 Hutchinson, "Death Came from Sea, Air and Ground".

6 Gareth Jennings, "Hamas Uses Paragliders to Breach Israeli Border", JANES, 9 Ekim 2023, <https://www.janes.com/defence-news/news-detail/hamas-uses-paragliders-to-breach-israeli-border>, (Erişim tarihi: 13 Ekim 2023).

7 Josef Federman ve Issam Adwan, "Hamas Surprise Attack out of Gaza Stuns Israel and Leaves Hundreds Dead in Fighting, Retaliation", The Associated Press, 8 Ekim 2023.

8 Fatima Shbair, "Why did Hamas Attack, and Why Now? What does It Hope to Gain?", The Conversation, 9 Ekim 2023, <https://theconversation.com/why-did-hamas-attack-and-why-now-what-does-it-hope-to-gain-215248>, (Erişim tarihi: 13 Ekim 2023).

kansız hale gelmiştir. İsrail güvenlik kuvvetlerinin müdahalesi sonrasında Hamas'ın yayıldığı şehirlerin ve arazinin tekrar kontrol altına alınmasıyla⁹ Hamas, Gazze şehir merkezinde direnç göstermek zorunda kalmıştır.

Eksik olan diğer husus ise böyle bir eylemin sonuçlarının yeterince tahayyül edilememesidir. İsrail'in böyle bir saldırıya daha önce tecrübe edilmiş Arap-İsrail savaşlarında olduğu gibi süratle organize olup mukabelede bulunabileceği unutulmuştur. Gazze'deki sivil yerleşim alanlarına saldırarak "caydırma ve cezalandırma" gayretinde olacağı yeterince dikkate alınmamıştır. Nitekim İsrail hedef gözetmeksizin Gazze'de şehir merkezini ve şehrin altyapısını hedef alarak Hamas'ı Gazze'ye tekrar sıkıştırırken şehre elektrik ve su teminini durdurarak tam bir muhasara başlatmıştır.

Askeri bağlamda Hamas açısından hassasiyet oluşturan üçüncü husus ise Hizbullah lideri Nasrallah'ın 3 Kasım 2023'teki konuşmasında "çatışmanın bir Filistin meselesi" olduğunu ifade etmesidir. Filistinlilere yönelik "gönül" desteğini dillendiren Nasrallah, Hizbullah'ın varlığı ve bölgesel çatışmaları ileri sürerek "aslında" Hamas'a destek verdiklerini belirtmiş ancak İsrail ile geniş bir çatışmaya yönelik söylemde diğer bir ifadeyle savaş ilanında bulunmamıştır.¹⁰ İran'ın izlediği askeri yöntemle paralel olarak "kontrollü bir angajman" işareti veren Nasrallah "tüm seçeneklerin masada olduğu" tehdidine rağmen çatışmanın yayılmaması yönünde bir pozisyon benimsemiştir.

Batı Şeria'da meydana gelen gelişmeleri ise çatışmaya evrilmeyen gerginlik şeklinde ele al-

mak daha doğru olacaktır. Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ın ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken ile görüşmesi ve teyit edilemeyen bazı ayrıntıların dedikodu şeklinde kamuoyuna yansımaları öncelikle bir iç çekişme oluşturulmaya çalışılmıştır.¹¹ Kendilerine "Ebu Cendel'in Çocukları" ismini veren Filistinli silahlı bir grup Abbas'tan açıklama yapması ve Hamas'a destek verilmesini talep etmiş, 7 Kasım 2023'te de Abbas'ın konvoyuna saldırı düzenlenmiştir. Gazze'deki İsrail saldırılarına rağmen Filistin davasındaki siyasi bölünmüşlüğü devam ettiği dikkate alındığında askeri bağlamda Filistinliler arasında halen bir olgunlaşmanın yaşanmadığı anlaşılmıştır. Böyle bir resim ise Gazze'deki çatışmalarda Hamas'ın kendi ayakları üzerinde durması ve mevcut kapasitesini esas alarak bir şehir savaşını yürütmesi gerekliliğini ortaya koymuştur.

SİYASİ DURUMUN İNCELENMESİ

Hamas'ın Gazze ile sınırlı "siyasi etki alanı" icra edilen Hamas operasyonunun belirgin faraziyelemlerle yapıldığına işaret etmektedir. Bu çerçevede Hamas'ın dış ilişkilerinden sorumlu yetkilisi Ali Baraka 7 Ekim saldırılarının sınırlı sayıda rehine almak için icra edildiğini ancak İsrail'in zafiyeti nedeniyle operasyonun boyutunda genişleme olduğunu ifade etmiştir.¹² Hamas, saldırının beklenmeyen başarısı sonrasında Lübnan'daki Hizbullah ve Batı Şeria'daki Filistinli silahlı gruplara destek çağrısı yaparak Filistin genelinde topyekün bir mücadelenin başlayacağını öngörmüştür. Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas 7 Ekim sabahı Hamas'a yönelik nispeten olumlu ilk açıklamasını yayımlamış,¹³ İslami Ci-

9 Stuart Ramsay, "Israeli Forces Thought They Had Cleared Kibbutz Near Gaza Border - But Hamas Fighters May Still be Hiding", SKY News, 12 Ekim 2023, <https://news.sky.com/story/there-are-fears-hamas-fighters-could-still-be-hiding-in-israel-as-gaza-ground-offensive-considered-stuart-ramsay-12982696>, (Erişim tarihi: 13 Ekim 2023).

10 "Hizbullah Lideri Nasrallah: Bütün Seçenekler Masada", Euronews Türkçe, 3 Kasım 2023.

11 "Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ın Konvoyuna Silahlı Saldırı", *Hürriyet*, 7 Kasım 2023.

12 Snezana Farberov, "Hamas Planned Israel Attack for 2 Years But was Shocked by Success", *New York Post*, 12 Ekim 2023.

13 Murat Aslan, "3 Soruda: Hamas'ın 7 Ekim Saldırıları", *Anadolu Ajansı*, 27 Ekim 2023.

had Hamas'a desteğini ilan etmiş, Hizbullah ise ABD'nin müdahalesi halinde İsrail'e saldırılacağını açıklamıştır. Abbas'ın 12 Ekim'deki açıklaması ise Filistin davasını sahiplenirken uzlaşma mesajlarını daha belirgin hale getirmiştir.¹⁴ ABD Dışişleri Bakanı Blinken ile Ürdün'de görüşen Abbas "ara" formüllere yoğunlaşırken Hamas ise 13 Ekim'deki Cuma namazı sonrasında Filistinlilere eylem çağrısı yapmıştır.¹⁵ Ancak Hamas'ın istediği yoğunlukta kayda değer bir eylem meydana gelmemiştir.

Genel gelişmeler gözlemlendiğinde Hamas'ın somut bir şekilde diğer Filistinli grupları ve Hizbullah'ı harekete geçiremediği görülmüştür. Hizbullah unsurlarının havan atışı ve Batı Şeria'da ufak çaplı saldırılar gibi bazı hadiseler meydana gelmiş, İsrail de bu eylemlere cezalandırma şeklinde aşırı şiddetle karşılık vermiştir.¹⁶ Böylece İsrail'e karşı koordineli ve entegre bir askeri ve siyasi eylemde bulunulamamış, Filistinliler arasındaki bölünmüş yapı ve karışıklık 7 Ekim operasyonunda net şekilde hissedilmiştir.

Siyasi resmin ikinci ayağını diğer devletlerin 7 Ekim operasyonuna yaklaşımı teşkil etmektedir. Hamas'ın Tahran ile ilişkileri ve aldığı destek dikkate alındığında Hamas'ın operasyonuna en net destek İran cenahından gelmiştir.¹⁷ İran dini lideri Hamaney'in açıklamalarına İran Parlamentosundaki kutlamalar ve İranlı muhafazakarların havai fişekli sevinçleri eşlik etmiştir. Bu çerçevede İran güdümünde olan Lübnan'daki Hizbullah

milislerinin Hamas'a destek vermek adına İsrail'e yönelik saldırısı muhtemel bir beklenti olarak ortaya çıkmıştır. Ancak bu durum bir senaryodan öteye geçememiştir. Öte yandan İran'ın Hamas'ın saldırısından haberlerinin olmadığını açıklaması ve İsraililerin de bu açıklamayı teyit etmesi Hamas'ın siyasi düzeyde yeterli olgunluğu yakalamadan Aksa Tufanı Operasyonu'nu başlattığını ortaya koymaktadır.¹⁸ Ayrıca Hamaney'in destek açıklamalarının söylem düzeyinde kaldığı, İran'ın dolaylı ve örtülü bir angajmanı tercih ettiği görülmektedir.

İran'ın Hamas'ın saldırısından haberlerinin olmadığını açıklaması ve İsraililerin de bu açıklamayı teyit etmesi Hamas'ın siyasi düzeyde yeterli olgunluğu yakalamadan Aksa Tufanı Operasyonu'nu başlattığını ortaya koymaktadır.

İran'ın örtülü angajmanı kapsamında Irak ve Suriye'deki Amerikan üslerine saldırılar düzenlenmesi ve Yemen'de Tahran'ın desteklediği Husilerin İsrail'e "savaş" ilan etmesi dikkat çekicidir. Siyasi bağlamında Hamas'ın İsrail ile sıcak temasını memnuniyetle karşılayan İran'ın, soruna doğrudan dahil olmak yerine vekil unsurları aracılığıyla ABD ve İsrail çıkarlarına meydan okuduğu, öte yandan "inkar edilebilirlik" çizgisinin ötesine geçmediği anlaşılmaktadır. Hamas'ın böyle bir tercihe paralel olarak vekil örgütlerin hareketlenmesi beklentisinde olduğu ve bu minvalde İran'ın daha aktif olmasını beklediği anlaşılmaktadır.

14 Navya Beri, "Mahmud Abbas Calls for 'Immediate End to Aggression' Against Palestinians", WION, 13 Ekim 2023, <https://www.wionews.com/world/mahmud-abbas-calls-for-immediate-end-to-aggression-against-palestinians-646060>, (Erişim tarihi: 13 Ekim 2023).

15 Isabelle Debre ve Jon Gambrel, "Tens of Thousands Protest after Muslim Prayers across Mideast over Israeli Airstrikes on Gaza", The Associated Press, 13 Ekim 2023.

16 Emmanuel Fabian, "Hezbollah Fires Mortars at Israel; IDF Strike Hits Tent on Lebanon Border in Response", *The Times of Israel*, 8 Ekim 2023.

17 KN Pandita, "Iran Celebrates Re-enactment of the Holocaust by Hamas; The Target is Not Israel, But the US: OPEd", *The EurAsian*, 12 Ekim 2023, <https://www.eurasiantimes.com/iran-celebrates-re-enactment-of-the-holocaust-by-hamas>, (Erişim tarihi 13 Ekim 2023).

18 Youhanna Najdi, "İran Hamas'ın İsrail'e Saldırılarında Rol Oynadı mı?", *Deutsche Welle Türkçe*, 10 Ekim 2023.

Hizbullah ve Suriye'deki İran yanlısı diğer milislerin, Filistin meselesine taraf olması ihtimali her zaman mevcut olsa da böyle bir niyet İsrail'in en hassas olduğu 7 Ekim 2023'te ve sonrasında gerçekleştirilememiştir. İsrail'in askeri kapasitesini hareketlendirmesi, hazırlık düzeyini nihayete erdirmesi, sonuçta Gazze'ye hava ve kara hareketlerini başlatmasıyla bu aktörlerin İsrail'e karşı devreye girmesi daha da kuşkulu hale gelmiştir. Nitekim Hizbullah'ın düşük profilli ve sınırlı bölgesel saldırılar ile Hamas'a destek olmak yerine İsrail saldırısı ihtimaline karşı tedbir niyetinde olduğu görülmektedir. Öte yandan İran'ın Hamas'ı vekil bir örgüt olarak gördüğü, dolayısıyla İsrail ve ABD'yi yıpratmak için sadece bir araç olarak algılayabileceği dikkate alınmalıdır.

Hamas ve İran'ın etkileşimi ile ilintili diğer bir gelişme de 27 Ekim 2023'te Moskova'da yapılan Rusya, İran ve Hamas toplantısıdır. İran Siyasi İşlerden Sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı Ali Bagheri Kani'nin belirtilen tarihte Hamas Siyasi Büro üyesi Musa Ebu Merzuk ile görüştüğünün ortaya çıkması sonrasında yeni bir siyasi muamma gözlemlenmiştir.¹⁹ Rus haber ajanslarının Rus-İran-Hamas üçlü zirvesi yerine İran ve Hamas'ın Moskova'da görüştüğünü basına servis etmesiyle Rusya'da "ihtiyari çekimserlik" eğiliminin tercih edildiği anlaşılmıştır. Nitekim Ukrayna'da sıkıntılar yaşayan Moskova yönetiminin yaklaşımına dair şunlar söylenebilir:

- Dikkatlerin Ukrayna'dan uzaklaşmasından memnun olduğu
- ABD'nin aynı anda hem İsrail hem de Ukrayna'yı desteklemesinin etkilerini takip ettiği
- Gazze ile ilgili gelişmeleri Suriye odaklı sonuçlar bağlamında gördüğü

- İsrail'e doğrudan siyasi veya askeri meydan okumadan kaçındığı
- Moskova görüşmesi sonrasında Hamas ile irtibatı kalmayı İran üzerinden tercih ettiği Rusya'nın ihtiyatlı yaklaşımına rağmen Hamas ise Moskova ve Tahran yönetimlerinin siyasi-askeri desteğine ve bu desteğin devamlılığına odaklanmaktadır.

Siyasi tehditlerle birlikte ABD'nin Gerald Ford uçak gemisini İsrail açıklarına intikal ettirmesi ve Eisenhower uçak gemisini Pasifik Denizi yerine önce Akdeniz'e, müteakiben Körfez'e sevk etmesi İran ve Hizbullah'ı geri planda tereddüde sokmuştur.²⁰ İki uçak gemisi filosu ile Lübnan, İran ve Yemen kaynaklı müdahalelere yönelik tedbir alan ABD, Dışişleri Bakanı Blinken'ın bölgedeki diplomatik temaslarında askeri ve siyasi tehditlerin sinerjisi ile meseleye yaklaşmaktadır. Öte yandan Hamas'a doğrudan müdahale etmeyeceği anlaşılan ABD'nin, Hamas'ı uluslararası toplum nezdinde terör örgütü olarak izole etme ve İsrail'i rahatlatma amacıyla olduğu görülmektedir.

Arap devletlerinin tavrı ise Hamas'ın beklentisini tatmin edecek düzeyde gerçekleşmemiştir. Mısır'ın Hamas'a destek vermek bir yana 7 Ekim operasyonuna yönelik istihbaratı İsrail'e üç gün önceden iletmış olması dikkate değer bir gelişme olarak ortaya çıkmıştır. Öte yandan İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılara başlamasıyla Refah Sınır Kapısı'ndan mülteci kabulü yapılmayacağına açıklanması ise Kahire yönetiminin ziyadesiyle çatışmanın sosyal sonuçlarına odaklandığını göstermektedir. Mısır ile benzer bir şekilde Ürdün de Batı Şeria'daki nüfuzuna rağmen Hamas'tan ziyade ABD ve İsrail ile iletişim içinde kalmış, vatandaşı olan Filistinlilerin

¹⁹ "Senior Iranian Envoy Met Hamas Representatives in Moscow as Russia Seeks to Expand Its Clout", The Associated Press, 27 Ekim 2023.

²⁰ Tara Copp, "The US is Moving Quickly to Boost Israel's Military. A Look at What Assistance It's Providing", The Associated Press, 15 Ekim 2023.

tepkilerine odaklanmıştır. Körfez ülkeleri (Katar hariç olmak üzere) de 7 Ekim operasyonunun ilk saatlerinden itibaren Hamas'a beklediği destek açıklamasını yapmamıştır. Suudi Arabistan, İsrail'in Gazze'ye saldırıları sonrasında sivil zayıat ve Kudüs ile ilgili kaygıları nedeniyle Filistin davasına yönelik desteğini belli ederken²¹ bu kapsamda 12 Ekim'de Suudi Veliht Prensi Selman, İran Devlet Başkanı Reisi ile görüşme gerçekleşmiştir.²² Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ise Hamas'ı karşıtlaştıran bir açıklama yayımlamış²³ ancak bu süreç Filistinli sivillerin can kayıplarının artmasıyla değişmeye başlamıştır.

Türkiye'nin tavrı ise diğer bölge ülkelerinden farklılık göstermektedir. 7 Ekim operasyonunun ilk günü Türkiye, Hamas'ın eylemini kabullenmemiştir. Bu çerçevede itidal çağrısı yaparak dengeli bir siyasi pozisyon alınmıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından yapılan ilk açıklamada İsrail Başbakanı Netanyahu'nun açıklamalarına karşı Mescid-i Aksa vurgusu yapılmış ve Türkiye'nin hassasiyeti duyurulmuştur.²⁴ Cumhurbaşkanı Erdoğan 8 Ekim'deki açıklamasında ise her iki tarafı itidale çağırmıştır.²⁵ Öte yandan TBMM'de parti grubundaki konuşmasında ise Gazze'deki sivillere yönelik İsrail saldırıları ve şehre elektrik ve su verilmemesi gibi insan haklarıyla ilgili hususlar ön plana çıkmıştır.²⁶ Dışişleri Bakanı Hakan Fidan ise yoğun bir bölgesel diplomasi trafiğini devreye sokarak bütün muhatapları ile

görüşmüş, Türkiye'nin kaygılarını dile getirmiş ve İsrail'in eylemlerine yönelik kınayıcı açıklamalarda bulunmuştur. Filistinli sivillere yönelik "hedef gözetmeksizin" yapılan İsrail saldırılarıyla beraber meselenin insani yönünün kötüleşmesinin ardından Türkiye'nin diplomasi trafiği ve söylemi sertleşmeye başlamıştır. Öte yandan öncelik olarak tayin edilen husus "sivillerin korunması" üzerine inşa edilmiş ve gerçekleştirilen görüşmelerin tamamında ateşkes çağrısı yapılmıştır. Öte yandan Türkiye garantörlük konusunu gündeme getirerek bu hususta üzerine düşen sorumluluğu yerine getireceğini beyan etmiştir.

Türkiye, 7 Ekim operasyonunun ilk günü Hamas'ın eylemini kabullenmemiş; taraflara itidal çağrısı yaparak dengeli bir siyasi pozisyon almıştır.

İSRAİL İÇİN ASKERİ VE POLİTİK DURUM

ASKERİ DURUMUN İNCELENMESİ

İsrail'in "güvenlik devleti" olduğu ve daha önce tecrübe edilen 1948, 1956, 1967 ve 1973 savaşları nedeniyle herhangi bir güvenlik tehdidine yönelik "sıfır tolerans" politikası izlediği aleni bir tutumdur. Bu çerçevede istihbarat örgütü aracılığıyla tehdit ve riskleri erken haber alma ve ilgilileri ikaz etme eğiliminde olan İsrail devlet zihniyeti Hamas'ın 7 Ekim operasyonuna hazırlıksız yakalanmıştır.²⁷ Mısır'ın İsrail'e ilettiği muhtemel Hamas saldırısı bilgisinin dikkate alınmamış olması siyasi ihmalin yanında güvenlik zafiyeti olduğu

21 CNN-News18, "Saudi Prince MBS Speaks to Palestine President Mahmud Abbas on the Israel-Gaza Conflict, YouTube, 10 Ekim 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=n8laTHxQAQA>, (Erişim tarihi: 13 Ekim 2023).

22 Syed Zafar Mehdi ve Ahmet Dursun, "Iranian, Saudi Leaders Discuss Palestine over Phone", Anadolu Ajansı, 12 Ekim 2023.

23 "UAE Calls Hamas Attacks on Israel a 'Serious and Grave Escalation'", Reuters, 8 Ekim 2023.

24 "Erdoğan'dan İsrail ve Hamas'a İtidal Çağrısı", Deutsche Welle Türkçe, 7 Ekim 2023.

25 "Türkiye, Hamas-İsrail Savaşına Nasıl Bakıyor, Arabuluculuk Yapabilir mi?", BBC Türkçe, 8 Ekim 2023.

26 "Erdoğan: İsrail Gazze'de Devlet gibi Davranmıyor", Deutsche Welle Türkçe, 11 Ekim 2023.

27 Seth J. Fantzman, "How did Israel Fail to Stop Hamas' October 7 Attack? – Comment", *The Jerusalem Post*, 13 Ekim 2023.

na da emaredir. Dolayısıyla güvenlik ihtiyacının “boşluk” kabul etmeyeceğine yönelik genel kuralın İsrail hükümeti ve güvenlik kuvvetleri tarafından ihmal edildiği açıkça anlaşılmaktadır. Bu çerçevede İsrail’in “360 derece” güvenlik anlayışının bir gereği olarak Lübnan ve Suriye hudutları ile Batı Şeria ve Gazze uzanımında sürekli yüksek alarm durumunda olmasına rağmen Hamas operasyonuna yönelik emarelerin okunması mümkün olmamıştır. Doğal olarak böyle bir ihmalin siyasi bir sonucunun da olması gerekmektedir. Öte yandan İsrail güvenlik kuvvetlerinin, Hamas taarruzunun başlamasından sonra anlık mukabelede bulunduğu görülmüştür.

Başta ABD olmak üzere Batılı devletlerin İsrail’e sözde “kendini savunma hakkı”na referans göstererek açık destekte bulunması insani kayıpların artmasına neden olmuştur.

Hamas’ın taarruzundan hemen sonra İsrail hükümetince; i) Güvenlik Kabinesinin toplanması ve karar sürecinin hızlandırılması, ii) ülkenin farklı bölgelerinde bulunan güvenlik birimlerinin Hamas’ın kontrol altına aldığı bölgeye süratle sevk edilmesi, iii) mukabelede üstünlüğün tesis edilmesi Hamas’ın taarruzunun genişlemesini önlemiştir.

Askeri hareketlerin safhalara bölünerek icra edilmesi kapsamında İsrail’in askeri mukabelesinin ilk safhası toparlanma ve Hamas unsurlarının püskürtülmesi şeklinde yürütülmüştür. Bu bağlamda İsrail güvenlik kuvvetleri öncelikle geri bölge emniyetinin sağlanması ve sızma yapan Hamas üyelerinden kaynaklanan tehdidin ortadan kaldırılmasına yoğunlaşmıştır. Bu maksatla toparlanan İsrail Özel Kuvvetleri, polisi veya askeri birlikleri bölgeye sevk edilmiştir. İsrail ilk

gün yaklaşık 400, müteakip gün yaklaşık 600 ve sonrasında yaklaşık 400 olmak üzere toplamda 1.400 Hamas üyesini İsrail yerleşim yerlerinde ve geri bölgede hedef aldığını iddia etmiştir.²⁸ Öte yandan Lübnan ve Batı Şeria’dan yönelebilecek tehditlere karşı alarm seviyesi artırılırken Doğu Kudüs ile Batı Şeria arasındaki bağlantı kesilmiş, İran riskine karşı İsrail’in işgalinde bulunan Golan Tepeleri’nde tedbir alınmıştır. Ayrıca Hamas’ın taarruzuna karşılık Gazze’ye kapsamlı ve orantısız hava saldırıları roket ve top atışları gerçekleştirilerek doğrudan Gazzeli siviller hedef alınmıştır. İlk etapta Hamas liderlerinin yaşadığı evlerin hedef alındığına dair açıklama yapılsa da kullanılan mühimmatın niteliği hedef ayırt etmeksizin saldırılar düzenlendiğini göstermektedir. Bu nedenle Gazze’de büyük bir yıkım gerçekleşmiştir. Sivil kayıplara yönelik tepkiler arttıkça, İsrail Savunma Bakanlığı saldırıları sonlandırmak yerine Gazze’nin boşaltılmasına yönelik açıklama yapmış, 13 Ekim’de şehrin kuzeyinin boşaltılmasını talep ederek sivilleri toplu şekilde buldukları yerlerden ayrılmaya zorlamıştır.²⁹

İsrail güvenlik kuvvetlerinin Hamas’a mukabelesinin ikinci safhası ise ülke genelinde çevre güvenlik tedbirleri alınırken Gazze’nin izolasyonunun sağlanması ve Hamas’ın baskı altına alınmasıdır. Bu maksatla fiziki güvenlik tedbiri bağlamında tesis edilen tel örgü sistemine yaklaşanlara ateş edileceği duyurulmuş, İsrail’e geçiş noktalarının kapatılmasına paralel olarak Mısır ile Gazze’yi bağlayan Refah Sınır Kapısı’na yönelik hava ve roket saldırıları düzenlenmiştir. Gazze şehir merkezine yönelik hava saldırıları ve Gazzelilerin elektrik, su, gıda, sağlık malzemeleri gibi temel ihtiyaç maddeleri-

28 WION, “Israel-Palestine War LIVE: Israel Killed at Least 1,000 Gaza Infiltrators, Reinforcing Nationwide”, YouTube, 12 Ekim 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=rCFjXNzEnC0>, (Erişim tarihi: 13 Ekim 2023).

29 Ruwaida Amer, “Fear, Confusion as Israel Issues Evacuation Order for Northern Gaza”, Aljazeera, 13 Ekim 2023.

ne erişiminin engellenmesi yoluyla Hamas'a yönelik baskı artırılmış ancak bu tedbirlerin geneli Gazzeli sivilleri hedef almıştır. Savaş suçu anlamına gelen bu eylemler şifa ve onkoloji hastaneleri ile ambulans konvoylarının hedef alınması gibi saldırılarla genişletilmiştir.

İsrail'in öznel olarak Hamas'a, bölge olarak tüm Gazze'ye yönelik hareketinin üçüncü safhası ise Gazze'ye nakledilen rehinenin kurtarılması ve Hamas'ın tehdit olmaktan çıkarılmasıdır. Bu bağlamda bir kara hareketına yönelik hazırlıklar yapılmış, seferber edilen ihtiyat ve yedek unsurlar Gazze civarına konuşlandırılmış ve istihbarat faaliyetleri yoğunlaştırılmıştır. Havadan atılan broşürlerle psikolojik hareket icra edilmeye başlanmıştır.

Demir Kılıçlar Operasyonu olarak isimlendirilen askeri hareketlilikte, son aşamada yoğun hava saldırıları ve karadan ateş desteğinin ardından kara hareketi başlatılmıştır. Bu çerçevede İsrail birlikleri önce küçük birlik hareketi şeklinde cebri keşif faaliyeti icra etmiştir. Böylece kesin sonuçlu bir temasa girmeden Hamas'ın tertiplenmesi ve mukabele yöntemi ölçülmüştür. Üçüncü kara hareketi rehine kurtarma operasyonu şeklinde sınırlı bir birliğin Gazze'ye girip koridor açması ve bir rehinenin özel kuvvetler operasyonu ile kurtarılması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Nihayet kara birlikleri daha geniş bir manevrayla Gazze şehir merkezinin güneyini işgal altına almış ve şehrin tüneller hariç olmak üzere Gazze'nin güneyiyle irtibatı kesilmiştir. Aynı anda Gazze'nin kuzeydoğusundan sahil yolu, kuzey ve kuzeydoğusundan şehrin kenar mahallelerine ilerleme sağlanarak bu bölgeler işgal edilmiştir. Kara manevrası devam ederken şehir merkezinde istihbarat odaklı bir hareketle yine bir koridor oluşturulmuş ve nokta operasyonlarının icra edildiği iddia edilmiştir. Hamas bu manevra karşısında kısıtlı miktarda roket atışlarına devam etmiş, çoğunlukla omuzdan

atılabilen hafif tanksavar silahları ile tank avcılığına öncelik vererek İsrail'in çok sayıda kayıp vermesine neden olmuştur. İsrail ise bu süreçte Gazze'nin kuzeyindeki sivil bölgeleri toplu halde ve ayırım gözetmeksizin hedef alarak on binlerce sivil insanın hayatını kaybetmesine ve yerlerinden edilmesine neden olmuştur.

Belirtilen askeri süreç bağlamında İsraili karar vericilerin ikilemi ön plana çıkmıştır. Rehinenin canlı bir şekilde kurtarılması için Gazze'ye hava saldırılarının kısıtlanması gerekirken şehir yoğun bir şekilde saldırı altına alınmıştır. Böylece rehinenin de hayatı riske girmiş, 33 rehinenin hayatını kaybettiği açıklanmıştır. Öte yandan kara operasyonunda şehir savaşı riskinden kaçınmak için yoğun hava, roket ve topçu saldırılarının yapılması gerekmektedir. Filistin sivil kayıpların yüksek olabileceği böyle bir senaryoda Hamas'tan ziyade Filistinli sivillerin cezalandırıldığı görülmüştür. İsrail Savunma Bakanı Yoav Galant'ın İsrail ordusunun tüm kısıtlarını kaldırdığını açıklaması bu senaryolardan hangisinin tercih edildiğine işaret etmektedir.³⁰ Diğer bir ifadeyle İsrail ordusu bütün eylemlerinde herhangi bir kuralla kendisini bağlı tutmadığını açıklayarak sivil katliamlarını görmezden gelmiştir. Bu sırada başta ABD olmak üzere Batılı devletlerin İsrail'e sözde "kendini savunma hakkı"na referans göstererek açık destekte bulunması da insani kayıpların artmasına neden olmuştur.

Hamas'ın tüm Gazze'den çıkarılması ve şehrin muhtelif yerlerindeki rehinenin kurtarılması amaçları dikkate alındığında, İsrail'in sektörler ve safhalar şeklinde kara hareketini uzun vadeli evrelere ayırdığı görülmektedir. Ancak İsrail tarafından yapılan açıklamalar dikkate alındığında İsrail ordusunun Gazze'ye yönelik kapsamlı bir işgal hedefinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu

³⁰ Ikrame Imane Kouachi, "Israel is Moving to 'a Full Offensive' against Gaza: Defense Minister", Anadolu Ajansı, 11 Ekim 2023.

kapsamda şehrin kuzeyindeki operasyonun tamamlanmasını müteakip kara hareketinin orta veya güney sektörlere doğru genişlemesi beklenmektedir. Öte yandan İsrail'in Gazze'de muharip olan veya olmayan ayrımı yapmaması ve hastane, okul, mülteci kampı gibi sivil alanlara da saldırması nedeniyle başta çocuklar olmak üzere sivil kayıplar her geçen gün artmaktadır.

İsrail'in safhalandırılmış askeri hareketinin yanında ABD'nin bölgeye sevk ettiği uçak gemisi filoları ile askeri malzemeleri de ele almakta fayda vardır. İsrail'in ihtiyaç duyabileceği silah, mühimmat ve diğer askeri malzemelerin süratle nakledilmesi beklenen bir durumdur. Her bir uçak gemisi filosunun ortalama bir ülkenin hava ve deniz kuvvetlerine yakın uçak ve deniz gücünü ihtiva etmesi Amerikan niyetinin sorgulanmasına neden olmuştur. ABD'nin ise İran'ın bölgeye müdahalesi ve Lübnan'daki Hizbullah gibi milis yapıların İsrail'e yönelik mukabelede bulunması gibi olasılıklara karşı tedbir aldığı görülmektedir. Bu psikolojinin geri planında daha önceki Arap-İsrail savaşlarında İsrail'e karşı Arap devletlerinin teşkil ettiği bloklardan kaynaklanan kaygının olduğu görülmektedir. Öte yandan ABD'nin özellikle envanterinde bulunan hastane gemilerini Filistinli siviller için bölgeye sevk etmemiş olması ise düşündürücüdür.

Önümüzdeki süreçte İsrail'in askeri bağlamda daha radikal tedbirlerle Hamas veya diğer silahlı grupları hedef alacağı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda Gazze'nin tamamen "Hamas'tan temizlenmesi" hedefi her ne kadar mümkün gözükmesine de İsrail'in kara hareketinin uzun bir süreci kapsayacağı öngörülmektedir. Ancak İsrail'in böyle bir operasyonun kapsamı ve süresi ile ilgili birçok dinamiği ele alması gerekmektedir. İsrail'i çevreleyen silahlı milis grupların tavırları, İran'ın perde gerisindeki muhtemel girişimleri, sivil zayıf arttıkça gerek Ortadoğu gerekse uluslararası kamuoylarında oluşan İsrail karşıtı reaksiyon İs-

rail'i frenleyebilecek hususlar olarak ortaya çıkmaktadır. Öte yandan İsrail siyasetinin dağınık ve kutuplaşmış yapısı ile İsrail toplumunun Netanyahu ve diğer muhafazakar eğilimlere yönelik tavır gibi hususlar da belirleyici dinamiklerdir.

SİYASİ DURUMUN İNCELENMESİ

İsrail'in devlet politikası "kendi ayakları üzerinde durma"ya dayanmaktadır. Bu kapsamda İsrail için diğer ülkelerle ilişkilerinde esas kriter elde edeceği faydadır. İsrail'in bir Ortadoğu ülkesi olarak izole edilmesinin siyasi ve ekonomik sonuçları ise fayda beklentisi üzerinde menfi etkiler oluşturabilecektir. Bu nedenle İsrail'in yakın geçmişte başlattığı "normalleşme" çabaları Filistin meselesinden ödün vermeden bölge ile etkileşim içerisine girmesine odaklanmıştır. Özellikle BAE ve Türkiye ile normalleşme İsrail ekonomisi için önemli fırsatlar barındırmaktadır. Öte yandan Suudi Arabistan ile Eylül ve Ekim aylarında yürütülen dolaylı görüşmelerde nükleer teknolojinin Suudi Arabistan'a sağlanması karşılığında normalleşme gündeme gelmiş, Hamas'ın operasyonu öncesinde İsraili bir bakanın Suudi Arabistan'ı ziyaret etmesi planlanmıştır.³¹ Mısır ve Ürdün ile enerji alanında halen iş birliğini belirgin bir zemine oturtan İsrail'in Lübnan ile de deniz yetki alanlarını sınırlandırma anlaşması yaptığı bilinmektedir. Kara hudutları konusunda Lübnan'ın tavizler istemesi nedeniyle taraflar belirli bir aşamaya kadar uzlaşmış ancak normalleşme sağlanamamıştır.³² Nitekim Lübnan'ın Hizbullah faktörü ve İran'ın bu ülke üzerindeki tesiri kısıt olarak ortaya çık-

31 Kristian C. Ulrichsen, "Saudi-Israeli Normalization and the Hamas Attack", Arab Center, 11 Ekim 2023, <https://arabcenterdc.org/resource/saudi-israeli-normalization-and-the-hamas-attack>, (Erişim tarihi: 13 Ekim 2023).

32 "US Envoy Urges Lebanon, Israel to Agree Land Border", Al Monitor, 31 Ağustos 2023, <https://www.al-monitor.com/originals/2023/08/us-envoy-urges-lebanon-israel-agree-land-border#ixzz8G1VhsjTe>, (Erişim tarihi: 13 Ekim 2023).

mıştır. Suriye ele alındığında 2011'den itibaren yaşanan kaos ortamı, İran'ın askeri varlığı, İsrail'in hava saldırıları ve Golan Tepeleri'nin ilhaki meseleleri Şam-Tel Aviv ilişkilerini soğuk tutmaya yetmektedir. Öte yandan Suriye'nin halen İdlib'e yoğunlaşması İsrail açısından rahatlatıcı iken İran'ın bölgedeki varlığı ise kaygı verici olmaya devam edecektir.

ABD Dışişleri Bakanı Blinken'in 12 Ekim'de açıkladığı şekliyle İsrail politikasına “koşulsuz ve sonsuz Amerikan desteğini” öngörmesi nedeniyle kaygı duyulan devlet ve devlet dışı silahlı aktörlere karşı İsrail siyaseten ve askeri olarak imtiyazlı bir konumdadır. Nitekim ABD'nin Hamas saldırısı sonrasında askeri hareketliliği ve İsrail'e güvenlik sağlama sorumluluğunu doğrudan üstlenmesi İsrail'e bahse konu imtiyazı sunmaktadır. Bu çerçevede ABD'nin Hamas'a yönelik operasyonlara dolaylı müdahil olması ancak bunun sahadaki silahlı grupları tahrik etmemek ve diğer coğrafyalardaki Amerikan çıkarlarına yönelik eylemlerin önüne geçmek üzere örtülü icra edilmesi beklenmelidir.

Rusya'nın ise Suriye kargaşası ve Ukrayna savaşının başlamasının ardından ABD'yi sıkıştırmak adına Filistin meselesini –daha önce belirtildiği üzere– bir fırsat olarak gördüğünü unutmamak gerekmektedir. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in ABD'yi suçlayan ve Filistin meselesine yönelik sahiplenici açıklamaları dikkat çekicidir. Bu çerçevede Amerikan müdahalesi halinde Filistin'e doğrudan destek verileceğini duyuran Putin, ABD'nin Ukrayna'ya süren desteğine mukabelede bulunma pozisyonu almıştır.³³ Öte yandan Moskova yönetiminin zihniyetinde Ukrayna'nın artık bir öncelik olmadığı algısı güçlenmekte, gelişmeleri memnuniyetle takip etmektedir. İsrail'in İran yanlısı milislere ve

Esed rejimine yönelik hava saldırıları konusunda ise Rusya'nın tepkisi sınırlı kalmıştır. Suriye'de hava sahası sorumluluğunu üstlenmiş olan Rusya'nın kendini geri plana itmesi ve meseleye karşı pasif bir tavır sergilemesi dikkat çekicidir.

İsrail açısından önemli olan diğer bir konu Hamas'ın operasyonu üzerinden bölgesel ölçekli sözde terörle mücadele ambalajıyla kendisini yeniden konumlandırma hedefidir. Müslüman ülkelerde sempati, taraftar ve destek bulma adına radikal örgütler için muhtemel bir senaryo olan bu durum aynı zamanda din ekseninde kutuplaşmaya neden olabilecektir. Netanyahu'nun İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarını dini bir savaş retorikliği eşliğinde söylemleştirmesi de dini bir karşıtlık oluşturarak Batı'nın desteğini sağlamayı hedeflemektedir.

İsrail açısından önemli olan diğer bir konu Hamas'ın operasyonu üzerinden bölgesel ölçekli sözde “terörle mücadele” ambalajıyla kendisini yeniden konumlandırma hedefidir.

Filistinli sivil can kaybı arttıkça Arap ve Müslüman ülkelerinin siyasi tavrı belirleyici dinamik olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak Arap dünyasında kararlı ve somut bir duruşun da olmadığı görülmektedir. 7 Ekim operasyonu sonrasında Hamas'a kızgın olan Körfez ülkeleri, Filistin sivil kayıpları arttıkça tavırlarında değişikliğe gitmekte ancak siyasi bir tepki vermekten kaçınmaktadır. Nitekim Arap Ligi'nde yaşanan tartışma bağlamında İsrail'e yönelik sert bir anjajmana girilmesinin engellenmesi bunu teyit eder niteliktedir.

ABD ve Avrupa'nın gelişmelere yönelik siyasi tavrında ise derin çelişkiler mevcuttur. Avrupa'nın sol geleneği Filistin davasına sahip

33 Mansur Mirovalev, “Not pro-Israeli”: Decoding Putin's Muted Response to Hamas Attacks”, Aljazeera, 12 Ekim 2023.

çıkarmakta ve hükümetler üzerinde baskı uygulayabilmektedir. Hamas'ın Müslüman Kardeşler ile birlikte anılan kimliği nedeniyle Filistin ve Hamas ayrımının yapılması dikkat çekicidir. Öte yandan hükümetler düzeyinde İsrail'e yönelik siyasi destek belirgin bir vakiyettir. Rusya-Ukrayna savaşının başlamasının akabinde Rus tehdidine karşı Amerikan garantilerine öncelik veren Avrupa, Filistin meselesindeki sivil kayıpları söylem düzeyinde bırakmakta ancak somut bir siyasi tutuma yanaşmamaktadır. Öte yandan sivil kayıplar arttıkça Avrupa'da kıpırdanmaya başlayan toplumsal reaksiyon ise hükümetleri İsrail yanlısı söylemlerinden geri adım atmaya zorlamaktadır. ABD'de de benzer bir durum söz konusudur. İsrail'e koşulsuz destek veren Demokratların Filistin'e yönelik kendi içinde bölünmüş olduğu görülmektedir. Nitekim ABD'nin Filistin kökenli senatörü Rashida Tlaib için yapılan oylamada 234'e karşı 188 oyla Tlaib'in söylemlerine sansür talebi kabul edilmiştir. Bu oylamada Demokratlardan 22'si Tlaib aleyhinde oy kullanırken 2 Cumhuriyetçi ise Tlaib lehine el kaldırmıştır.³⁴ O halde Amerikan hükümetinin İsrail'e koşulsuz desteği mevcutken Filistin meselesinde Kongrede ve ABD toplumunda ise bölünmüşlük göze çarpmaktadır. Öte yandan Blinken ve Biden'in İsrail yanlısı söylemlerinin sonrasında Gazze'de sivil can kayıpları arttıkça insani "ara verme" söylemlerinin çoğalması dikkat çekicidir. Dolayısıyla Avrupa ve ABD siyasetlerinin karmaşık ve çelişkili olduğu, bu durumun zaman geçtikçe ve toplumsal baskı arttıkça İsrail aleyhine şekillenebileceği anlaşılmaktadır.

BM Güvenlik Konseyi'nde Filistin'de ateşkese yönelik bir karar tasarısının çıkarılmıyor olması meselenin çıkarlara ve ön yargılara ne düzeyde kurban edildiğini yansıtmaktadır.

³⁴ Clare Foran, Melanie Zanona, Annie Grayer ve Morgan Rimmer, "House Passes Resolution to Censure Tlaib over Israel Comments", CNN, 8 Kasım 2023.

SONUÇ

Hamas'ın 7 Ekim operasyonu Ortadoğu coğrafyasını yeniden hareketlendirmiş ve yeni bir döneme girildiği izlenimini kuvvetlendirmiştir. Tel Aviv ve Washington yönetimleri tarafından "İsrail'in 11 Eylül'ü" olarak adlandırılan saldırı sonrasında devlet(ler) ile devlet dışı silahlı aktör(ler) arasında mücadelelerin olabileceği yeni bir süreç yaşanmaktadır. İsrail'in saldırganlığının gidişatı dikkate alındığında Filistinlilere yönelik uzun dönemli bir mücadeleye başladığı, diplomatik uzlaşmadan ziyade "zorun gücü" ile Hamas'ı marjinalleştirme niyetinde olduğu görülmektedir. Ancak böyle bir siyasi ve askeri stratejinin devlet dışı silahlı aktörleri tepki vermeye itebileceği, küresel seviyede düşük profilli çatışmaların daha da geçerlilik kazanabileceği anlaşılmaktadır.

İsrail'in "Hamas'a savaş ilan etmiş" olması nedeniyle savaş hukuku kurallarının uygulanması zorunluluğu halen İsrail düşüncesinde mevcut değildir. Bu yönelim müteakip çatışmalarda devlet dışı silahlı aktörlerle mücadele içindeki diğer devlet aktörleri için de emsal teşkil etmektedir. Savaşın nasıl başlatılacağına (*jus ad bellum*) ve nasıl icra edileceğine (*jus in bello*) dair yerleşik teamüllerin geçerliliğine yönelik kuşku artmıştır.

İsrailli siyasilerin "nükleer silah kullanma", "halkı silahlandırma", "Tevrat'ın Yeşaya Kehaneti" gibi dini söylem ve eylemleri çatışma durumunun fikri altyapısını "tahrik edici" mahiyette olumsuz etkilemektedir. Savaşı ve vahşeti normalleştiren bu siyasi eğilim "radikal" İsrailliler nezdinde sivil kayıpların meşrulaştırılmasına neden olmuştur. Nitekim Batı Şeria'da Yahudi yerleşimcilerin Filistinlilere yönelik saldırıları ve can kayıpları artmıştır. "Soykırım" söylemleri seslendirilmesine rağmen İsrail'in askeri eylemlerinin fikri ve fiziki süreçlerinde herhangi bir değişim beklenmemektedir.

Önümüzdeki günlerde insani dramların daha da görünür hale gelmesiyle uzun soluklu bir silahlı çatışma sürecine sadece İsrail veya Filistin’de değil dünya genelinde şahit olunabilecektir. Filistin’in destek beklediği bölge devletlerinin halen kendi meseleleri ile meşgul olduğu dikkate alındığında Hamas’ın direnişi uzun vadede asimetrik bir mücadeleye dönüşebilecektir. Böyle bir durum bir yandan Filistin’de insani dramları derinleştirecek diğer yandan dünya genelinde İsrail ve Amerikan çıkarlarına karşı gayri nizami saldırıları yoğunlaştırabilecektir. Askeri bağlamda kazananı olmayacak bahse konu askeri sürecin siyaseten kaybedeni ise halen bu çatışmanın asıl aktörü olan İsrail olacaktır. Üçüncü tarafların “izle-bekle-gör-karar ver” şeklinde takip ettikleri strateji ise ancak meselenin uzamasına ve çözümsüzlüğüne katkı sağlayabilecektir.

7 Ekim operasyonu sonrasında Ortadoğu’nun –İsrail dahil– tüm devletleri ve halklarının güven ve istikrar içinde bekalarını devam ettirebilmek için Filistin meselesine diplomatik ve medeni bir yola çözüm bulunması gerekmektedir. Bu maksatla yapılması gerekenler şu şekilde sıralanabilir:

- İnsani dramların önlenmesi bağlamında ateşkes sağlanması
- Mesele gerçekçi bir şekilde tanımlanarak 1967 sınırlarına dayalı, coğrafi bütünlüğü ve başkenti Doğu Kudüs olan Filistin devletinin tesis edilmesi yönündeki siyasi sürece geri dönülmesi
- “Adalet eşitler arasındadır” anlayışından vaz geçilmesi
- Çözüm yollarının tartışılması ve uluslararası bir barış konferansı ile kalıcı bir çözümün sağlanması

İSRAİL'İN GAZZE SALDIRILARI ASKERİ VE POLİTİK BİR DEĞERLENDİRME

MURAT ASLAN

SETA | ANALİZ

Hamas'ın 7 Ekim'de başlattığı Aksa Tufanı Operasyonu Ortadoğu coğrafyasını yeniden hareketlendirmiş ve yeni bir döneme girildiği izlenimini kuvvetlendirmiştir. Tel Aviv ve Washington yönetimleri tarafından "İsrail'in 11 Eylül'ü" olarak adlandırılan saldırı sonrasında devlet(ler) ile devlet dışı silahlı aktör(ler) arasında mücadelelerin olabileceği yeni bir süreç yaşanmaktadır. İsrail'in saldırganlığının gidişatı dikkate alındığında Filistinlilere yönelik uzun dönemli bir mücadeleye başladığı, diplomatik uzlaşıdan ziyade "zorun gücü" ile Hamas'ı marjinalleştirme niyetinde olduğu görülmektedir. Ancak böyle bir siyasi ve askeri stratejinin devlet dışı silahlı aktörleri tepki vermeye itebileceği, küresel seviyede düşük profilli çatışmaların daha da geçerlilik kazanabileceği anlaşılmaktadır.

Bu analizde Hamas'ın 7 Ekim operasyonu ve İsrail'in devam eden operasyonları çerçevesinde askeri ve siyasi bağlamda mevcut durumun irdelenmesi amaçlanmaktadır.

www.setav.org

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL